

Адріан РИБЧИНСЬКИЙ,
orcid.org/0009-0004-8793-5980

магістр,
аспірант кафедри дизайну та основ архітектури
Національного університету «Львівська політехніка»
(Львів, Україна) adrian.o.rybchynskiy@lpnu.ua

ІНТЕГРАЦІЯ ТРАДИЦІЙ ТА ІННОВАЦІЙ ПРИ СУЧАСНОМУ ДИЗАЙНЕРСЬКОМУ ОФОРМЛЕННІ ЖИТЛОВИХ ДВОРОВИХ ПРОСТОРІВ XIX–XX СТ. У ЛЬВОВІ

У статті досліджено сучасні підходи до інтеграції традицій та інновацій у дизайнерському оформленні житлових дворів Львова XIX–XX ст. З огляду на значну роль дворів у формуванні культурної ідентичності історичних міст, а також у відповідь на актуальні виклики – густота населення, потреба у сталому розвитку, інклюзивності та адаптації до змін клімату – автором запропоновано методи інтеграції, що поєднують глибокий аналіз традиційної архітектури з впровадженням інноваційних дизайнерських рішень. На основі аналізу джерел окреслено традиційні риси львівських дворів: композиційна організація у формі закритих або напіввідкритих житлових дворів; матеріальне наповнення – цегляна кладка, штукатурка, дерев'яні та ковані елементи; наявність елементів благоустрою – мощення, озеленення, ліхтарі, колодязі; декоративне оздоблення фасадів – ліпнина, орнаментика, кольорова гама; а також характерне соціальне користування простором – колективне дозвілля, міжкультурна взаємодія мешканців. Інноваційна складова дослідження включає розгляд сучасних рішень, які дозволяють адаптувати історичні простори до потреб сьогодення без втрати їхньої автентичності. Розроблено класифікацію інноваційних засобів оформлення: зелені інтервенції (вертикальні сади, озеленення покрівель), використання світловідбивних і екологічних матеріалів, пасивні методи освітлення і вентиляції, сонячні мікросистеми, водозбереження, локальні мікрокліматичні рішення. Автор аналізує європейський досвід (Копенгаген, Познань, Відень) і демонструє приклади успішної інтеграції інновацій у дворові простори з урахуванням соціального контексту, екологічної ефективності, архітектурної ідентичності. Узагальнення зазначених прикладів дозволило сформулювати принципи, які можуть бути адаптовані до українських умов. На прикладі двох реальних локацій у Львові – дворів на вул. Ю. Романчука – Ю. Дороша та І. Рутковича – проведено апробацію запропонованих підходів. Для кожного двору запропоновано відповідні методи інтеграції: функціональна адаптація (перетворення старих приміщень на актуальні функції), матеріальна інтеграція (поєднання нових матеріалів зі збереженими історичними), контрастне поєднання (візуальний діалог між старим і новим), морфологічна інтеграція (врахування ритму, пропорцій і форми історичної структури). У результаті запропоновано методологічну основу для подальшого впровадження інновацій у контексті збереження архітектурної спадщини. Матеріал є корисним для муніципалітетів, проєктантів, дослідників архітектури і дизайну, а також для мешканців, які прагнуть оновлення середовища із дотриманням історичного контексту.

Ключові слова: дизайн, житлові дворові простори, традиція, інтеграція, інновація, архітектура, спадщина.

Adrian RYBCHYNSKYI,
orcid.org/0009-0004-8793-5980

Master,
PhD Student at the Department of Architecture and Design
Lviv Polytechnic National University
(Lviv, Ukraine) adrian.o.rybchynskiy@lpnu.ua

INTEGRATING TRADITION AND INNOVATION IN THE MODERN DESIGN OF THE RESIDENTIAL COURTYARD SPACES OF THE 19–20 CENTURIES IN LVIV

The article investigates contemporary approaches to integrating tradition and innovation in the design of residential courtyards in Lviv from the 19th to the 20th century. Given the significant role of courtyards in shaping the cultural identity of historical cities and in response to current challenges – population density, the need for sustainable development, inclusivity, and climate change adaptation – the author proposes methods of integration that combine a deep analysis of traditional architecture with the introduction of innovative design solutions. Based on source analysis, the traditional features of Lviv's courtyard spaces are outlined: compositional organization in the form of enclosed or semi-enclosed residential courtyards; material composition – brickwork, plaster, wooden and wrought iron elements; presence of landscaping elements – paving, greenery, street lighting, wells; decorative facade elements – stucco, ornamentation, color palette; and typical social

use of space – collective leisure, intercultural interaction among residents. The innovative aspect of the study includes the consideration of modern solutions that allow historical spaces to be adapted to contemporary needs without losing their authenticity. A classification of innovative design methods is developed: green interventions (vertical gardens, green roofs), use of reflective and ecological materials, passive lighting and ventilation methods, solar microsystems, water conservation, and local microclimatic solutions. The author analyzes European experience (Copenhagen, Poznań, Vienna) and demonstrates examples of successful integration of innovations into courtyard spaces with consideration of the social context, ecological efficiency, and architectural identity. Generalizing these examples has allowed the formulation of principles that can be adapted to Ukrainian conditions. The approaches are tested on two actual locations in Lviv – the courtyards on Y. Romanchuka – Y. Doroshenko Street and I. Rutkovycha Street. For each courtyard, appropriate integration methods are proposed: functional adaptation (transforming old premises into current functions), material integration (combining new materials with preserved historical ones), contrasting integration (visual dialogue between old and new), morphological integration (considering the rhythm, proportions, and form of the historical structure). As a result, a methodological framework is proposed for further implementation of innovations in the context of architectural heritage preservation. The material is useful for municipalities, project designers, architecture and design researchers, as well as residents seeking to renew their environment while respecting its historical context.

Key words: design, residential courtyard spaces, tradition, integration, innovation, architecture, heritage.

Постановка проблеми. Архітектурна спадщина міст України, зокрема житлові дворові простори Львова XIX–XX ст., є важливою складовою культурного та соціального контексту урбаністичного середовища. Однак з часом ці простори втратили свою первісну функціональність і потребують нових підходів до збереження та адаптації до сучасних умов. Сьогодні виникає необхідність вироблення комплексних рішень, які дозволяють зберегти унікальність цих просторів і одночасно створити комфортні умови для життя мешканців, враховуючи як традиційні, так і інноваційні елементи в їхньому дизайнерському оформленні.

Актуальність цієї теми зумовлена необхідністю адаптації історичних дворів до сучасних вимог, включаючи принципи сталого розвитку, інклюзивності, безпеки, змін клімату та соціальної згуртованості. У статті пропонується дослідити методи інтеграції традиційних та інноваційних рішень у процес дизайнерського оформлення житлових дворів Львова на основі прикладів європейських міст, де вже успішно впроваджені інноваційні підходи до ревіталізації та модернізації історичних міських просторів.

Аналіз досліджень. Розвитку житлових дворів Львова XIX–XX ст. присвячено низку досліджень, у яких висвітлено як історичні особливості їх функціонального використання, так і зміни в архітектурно-композиційних рішеннях. Зокрема, Posatskyi (2015) досліджує трансформацію дворів від господарських до соціальних і культурних просторів, а Kozubska (2008) звертається до періоду Ренесансу, коли дворові простори набувають репрезентативного характеру завдяки введенню аркад і лоджій. Пекарчук (2013) зосереджує увагу на традиційних елементах благоустрою дворів, таких як замощення та озеленення, що сприяли створенню комфортного середовища для мешканців. Лінда та Рибчинський (2013) звер-

тають увагу на особливості дворових просторів XIX–XX ст., озеленення курдонерів і декоративні деталі, які робили ці простори важливою частиною соціальної інфраструктури міста.

У свою чергу, сучасні дослідження, а саме роботи Akshamiya (2020) та Zhu et al. (2024), зосереджуються на інноваційних підходах до проектування дворів у контексті урбаністичних змін. Вони розглядають використання енергоефективних матеріалів та новітніх технологій для поліпшення функціональності та сталості дворових просторів в умовах високої щільності населення та зростання екологічних вимог. Дослідження Rahim (2017) та Firouzi et al. (2021) підкреслюють важливість застосування інноваційних методів у проектуванні, які дозволяють перетворити історичні двори на багатоцільові простори, що відповідають сучасним вимогам з точки зору екології, соціальної інтеграції та доступності для всіх соціальних груп.

На основі проведеного аналізу можна стверджувати, що функціональна універсалізація дворів є ефективною стратегією для їх адаптації до сучасних урбаністичних умов. Інтеграція інноваційних технологій та енергоефективних рішень у процес модернізації дворів дозволяє не тільки зберегти їх культурну та архітектурну цінність, а й суттєво покращити функціональність, екологічність та соціальну доступність. Врахування історичних традицій у поєднанні з сучасними підходами до міського дизайну сприяє створенню дворів, які можуть задовольняти потреби різних соціальних груп та сприяти сталому розвитку міських територій.

Мета статті – вивчення можливостей поєднання традиційних архітектурних елементів та інноваційних дизайнерських рішень у сучасному оформленні житлових дворів Львова XIX–XX ст. Для досягнення цієї мети здійсню-

ється аналіз збережених традиційних рис дворів, визначення сучасних підходів до їхнього дизайну та використання європейського досвіду для розробки нових рішень, що сприяють збереженню архітектурної спадщини та покращенню умов життя мешканців.

Виклад основного матеріалу. 1. Традиційні риси житлових дворових просторів Львова XIX–XX ст.

Дворові простори житлової забудови Львова були важливою складовою частиною просторової організації міського середовища ще з часів Середньовіччя, коли їх основною функцією була господарська діяльність, зокрема використання їх для розміщення худоби, возів та іншого господарського інвентарю. Протягом XVI–XVIII століть у внутрішніх дворах між будівлями історичного Львова городяни активно вирощували городину та виконували домашні обов'язки (Posatskyi, 2015: 74). Спочатку ці простори заощували дерев'яними брусами, укладеними торцем догори, але цей тип покриття не зберігся до наших часів. Згодом двори заощували колотим каменем, бруківкою або цеглою. Епоха Ренесансу відзначалася значним різноманіттям підходів у формуванні просторових рішень і наповненні внутрішніх дворів житлової забудови, зокрема з'явилась спеціалізація внутрішнього двору, що набув репрезентативного характеру із аркадами та лоджіями, як це видно на площі Ринок (Kozubska, 2008: 198).

Внутрішні дворові простори житлових будівель XVIII–XIX століть виконували роль місць зустрічі відвідувачів і стали так званими парадними зонами, що вплинуло на їх розміри та архітектурне оформлення. У середині XIX століття, з розвитком прибуткових багатоквартирних будинків, двори почали використовуватися всіма мешканцями будинку, що включало зберігання транспортних засобів, таких як вози та карети. До таких дворів можна було заїхати через широкі в'їзні брами, торці яких часто були оснащені обмежувачами – так званими «биками» з каменю або чавуну.

До кінця XIX століття двори житлової забудови Львова набули значення часткової соціальної інфраструктури міста. Ці простори мали різноманітні форми, серед найбільш поширених були прямокутні, ромбоподібні, трапецієподібні та інші, часто виконуючи функцію світлових кишень, що забезпечували природне освітлення та вентиляцію. Традиційні елементи фасадів дворів цього періоду включали цегляну кладку, штукатурку, а також елементи огорож із дерева та металу. Крім того, дворики мали покриття з каменю або бруківки

та включали зони благоустрою для колективного користування мешканців (Pekarchuk, 2013).

Наприкінці XIX століття було спроектовано кілька курдонерів – відкритих з боку вулиці подвір'їв, обмежених забудовою з трьох інших сторін. Вони озеленювалися бузком, форзицією, бузиною, а також декорувалися декоративною скульптурою, умивальниками, кам'яними лавами та іншими елементами (Лінда, Рибчинський, 2013). Такі дворові простори можна знайти й сьогодні на вулицях Дорошенка, Богомольця, Коцюбинського у Львові.

Одним із ключових об'єднуючих аспектів львівських житлових дворів була їх стилістична єдність, що простежується від елементів історизму та еклектики до декоративної і конструктивної сецесії (Бірюльов, 2022). Ліпні елементи, архітектурний декор, керамічні плитки використовувалися навіть у скромному декоруванні дворових фасадів (наприклад, на вул. Пекарській, Богомольця, К. Левицького, Г. Чубая).

Не менш важливим компонентом традицій львівських житлових дворів є їх соціальний аспект. Спільні подвір'я, святкування з піснями та гостинами, дитячі майданчики, місця для сушіння білизни, лавки для спілкування – усе це елементи культурної спадщини, що передавалися з покоління в покоління, відображаючи цінності, норми та звичаї, притаманні багатонаціональним спільнотам мешканців (полякам, німцям, євреям, австрійцям, українцям, вірменам тощо). Таким чином, у житлових дворових просторах Львова XIX–XX ст. сформувалися своєрідні «галицькі традиції», які склалися в межах певної спільноти як культурного середовища і зберігали стабільність протягом тривалого часу. В цьому контексті можна погодитись з Vale (2008), який зазначає, що національна ідентичність проявляється через архітектурні та соціальні особливості публічного простору. У випадку Львова це можна визначити як «галицьку ідентичність».

Аналіз еволюції львівських житлових дворів дозволяє виокремити основні традиційні риси, що визначали їх формування та розвиток в урбаністичному контексті міста. Серед таких традиційних характеристик дворів XIX–XX ст. можна виділити наступні:

Просторова організація: закриті або напівзакриті внутрішні дворики, що забезпечували певний рівень приватності та затишку.

Матеріали та техніки будівництва: використання цегляної кладки, штукатурки, дерев'яних балконів і огорож з металу та ковки.

Благоустрій: наявність мощення, малих архітектурних форм, озеленення, лавок, ліхтарів, ого-

рож, фонтанів і колодязів, що створювали комфортне середовище для мешканців.

Елементи естетики, стилю та декору: декоративні деталі, такі як кольорова гамма оздоблення, ліпнина, орнаменти, що виконували символічну роль у вираженні культурних і стилістичних характеристик двору.

Спосіб користування простором: організація колективного життя (спільні свята, комунікація), розміщення господарських споруд, озеленення та інші соціальні функції.

2. Інноваційні підходи до дизайнерського оформлення житлових дворових просторів

Інновація у розумінні автора, визначається як розвиток, що є корисним або значущим для суспільства. Для того, щоб урбаністичні простори стали інноваційними, вони повинні бути чутливими до змінюваних потреб користувачів та середовища (Zhu et al., 2024). Інновації слід розглядати як впровадження нових ідей, технологій, матеріалів або методів, що змінюють традиційні підходи до проєктування, дизайну, будівництва та використання простору з метою покращення функціональності, естетики, сталості та взаємодії з користувачами (Zhu et al., 2024).

Згідно з дослідженнями (Akshamiya, 2020; Firouzi et al., 2021; Rahim, 2017), інновації в архітектурі та дизайні повинні не тільки доповнювати існуюче середовище, а й суттєво покращувати функціональність і естетику будівель, забезпечуючи їх енергоефективність у контексті сталого розвитку. Важливим є також впровадження інноваційних методів у сучасне будівництво з метою енергозбереження (Omole et al., 2024). Автори зазначених досліджень аналізують роль енергоефективних матеріалів і методів у покращенні екологічного стану урбаністичних просторів. Їхня методологія включає змішаний підхід, що поєднує літературний огляд та аналіз низки реалізованих прикладів. Це дозволяє оцінити вплив інноваційних матеріалів на сталий розвиток міського середовища, порівнюючи історичні тенденції із сучасними практиками і виявляючи потенціал для трансформації будівельної галузі завдяки новим технологіям, що сприяють енергоефективності та екологічності.

Згідно з державними будівельними нормами України, до інноваційних методів у будівництві та реставрації належать, зокрема, такі вимоги: розроблення науково-проєктної документації для реставрації, консервації та реабілітації об'єктів нерухомої культурної спадщини із застосуванням сучасних методів і технологій (ДБН А.2.2-6-2008, 2008); дотримання загальних принципів

забезпечення надійності та конструктивної безпеки будівель і споруд, зокрема шляхом використання інноваційних матеріалів і технологій (ДБН В.1.2-14:2018, 2018); забезпечення доступності будівель і споруд для осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення, що включає використання сучасних технологій і рішень (ДБН В.2.2-40:2018, 2018).

З огляду на ці вимоги, у контексті модернізації та дизайнерського оформлення житлових дворових просторів задля підвищення їх енергоефективності розроблено такі засоби:

Зелені інтервенції (озеленення як кліматичний буфер), зокрема вертикальні сади на глухих стінах або фасадах флігелів, зелені покрівлі над господарськими спорудами або терасами, а також дерева з густою кроною для природного затінення. Ці елементи знижують перегрів поверхонь і сприяють природному охолодженню простору.

Використання світловідбивних та екологічних матеріалів, таких як світлі покриття для мощення (наприклад, клінкерна плитка, що не нагрівається) та пористі матеріали для відведення дощової води (водопроникна бруківка). Вони допомагають зменшити температуру поверхонь та поліпшують водо-відведення без шкоди для історичного контексту.

Пасивні методи освітлення та вентиляції, включаючи світлові прорізи у брамах та прибудовах для природного освітлення та провітрювання, а також напівпрозорі покриття (наприклад, скляні навіси), що не створюють значної тіньової маси. Це зменшує потребу в електричному освітленні та вентиляторах, особливо в підвалах чи проїздах.

Зосередження сонячної енергії, де це дозволяє регламент. Це включає мініатюрні сонячні панелі для освітлення лавок, покажчиків, вхідних брам (інтегровані в декоративні елементи) та автономні світильники на сонячних батареях, що забезпечують енергоефективне функціонування без втручання в архітектурний вигляд.

Водозбереження та повторне використання води, зокрема збір дощової води з дахів (наприклад, через декоративні ринви до підземних резервуарів) і використання систем крапельного поливу для дворів-садів. Ці заходи знижують споживання води та сприяють сталому озелененню.

Локальні мікрокліматичні рішення, такі як затінені місця з природною вентиляцією (наприклад, перголи, дерев'яні ґрати або тканинні навіси) та невеликі водойми (фонтани), що створюють ефект охолодження через випаровування води. Ці елементи допомагають пом'якшувати мікроклімат без використання електричних систем кондиціонування.

Запропоновані дизайнерські рішення можуть бути адаптовані до специфіки кожного двору з урахуванням його історичної типології, матеріалів, освітленості та функціонального призначення. Вони відкривають нові можливості для використання сталих технологій у дизайні історичних дворових просторів, що відповідає сучасним тенденціям у європейських містах.

3. Застосування європейського досвіду інтеграції традицій і інновацій у житлових дворових просторах ХІХ–ХХ ст. Львова.

Інтеграція в контексті сучасного дизайну дворових просторів є процесом поєднання традиційних елементів з інноваційними підходами, що дозволяє ефективно модернізувати простір, зберігаючи його історичну цілісність. Цей процес базується на стратегічному поєднанні нових технологій і традиційних практик, яке дає змогу впроваджувати сучасні рішення без порушення архітектурної ідентичності. Як зазначає Berta та ін. (2016: 1080), інтеграція в дизайні та архітектурі полягає в поєднанні нових елементів із існуючим середовищем таким чином, щоб зберегти його гармонійність і автентичність. Важливим аспектом цього процесу є застосування інновацій у рамках стильових і функціональних норм, що сприяє розвитку середовища без втрати його культурної цінності.

Процес інтеграції інновацій у контексті ревіталізації міських територій вимагає уважного вивчення європейського досвіду та адаптації його до місцевих реалій. У дослідженні «Ревіталізація міст – досвід Європейського Союзу для України» (2023: 137) надаються рекомендації щодо впровадження новітніх підходів у відновлення міських просторів, зокрема щодо інтеграції енергоефективних технологій, збереження культурної спадщини під час модернізації інфраструктури, а також залучення громадськості до планування і реалізації проєктів.

Прикладом успішного поєднання традицій та інновацій є проєкт «Двір майбутнього» в Копенгагені (Данія), який демонструє новаторський підхід до створення стійких урбаністичних просторів, адаптованих до змін клімату. Проєкт використовує кліматичні стіни та інтерактивні водні елементи (Jørgensen et al., 2022). Ці технології не лише покращують екологічний стан середовища, але й сприяють створенню комфортних умов для мешканців, підвищуючи соціальну згуртованість. Використання таких інновацій у житлових дворах дозволяє інтегрувати сучасні екологічні рішення з історичною спадщиною, зберігаючи при цьому цінність архітектури. Подібний підхід можна

адаптувати для львівських дворів, щоб покращити функціональність і стійкість міського середовища без порушення його історичної цілісності.

Рис. 1. «Двір майбутнього» у Копенгагені

(інтернет джерело https://nla.london/projects/straussvej-the-courtyard-of-the-future?utm_source=chatgpt.com)

Проєкт, розроблений ландшафтною студією BOGL у співпраці з мешканцями та муніципалітетом Копенгагена, включає кілька важливих елементів, які сприяють ефективному управлінню дощовими водами та створенню комфортного простору для громади. Один із основних елементів – «кліматична стіна», що оточує двір. Виготовлена з перероблених матеріалів, вона слугує бар'єром для накопичення дощової води під час сильних опадів, запобігаючи затопленню будівель і забезпечуючи ефективне керування водними ресурсами.

Ще однією важливою складовою є водні елементи. У центрі двору розташоване штучне озерце, яке збирає дощову воду з дахів та мощених площ. Цю воду використовують для поливу саду та інших потреб мешканців, що забезпечує не лише практичну, але й естетичну функцію водних об'єктів у просторі двору. Також проєктом передбачена оранжерея, виготовлена з перероблених вікон та цегли, яка слугує місцем для вирощування рослин і проведення спільних заходів. Це стимулює соціалізацію та залучає мешканців до активної участі в житті двору. Різноманітні зелені насадження в просторі сприяють покращенню біорізноманіття та мікроклімату, створюючи здорове й приємне середовище для мешканців та підтримуючи баланс між природою і містом.

Цей проєкт у Копенгагені демонструє, як можна ефективно поєднувати інноваційні технології та елементи благоустрою з історичною цінністю дворових просторів, зберігаючи їх архітектурну спадщину й одночасно підвищуючи соціальну згуртованість мешканців.

У Познані (Польща) було успішно реалізовано проєкт трансформації внутрішнього двору істо-

ричної ратуші на багатофункціональний публічний простір (Atelier Starzak Strebicki, 2022). Протягом 2015–2020 років цей дворовий простір пройшов поетапну реконструкцію: на першому етапі було ліквідовано парковку та встановлено сучасні меблі й озеленення; згодом відреставровано прилеглий флігель, який адаптовано під громадський центр.

Рис. 2. Внутрішній двір у познанській Ратуші

(інтернет джерело <https://homeworlddesign.com/refurbishment-of-a-historical-building-and-city-hall-courtyard-in-poznan/>)

В результаті цієї роботи утворилася відкрита площа, що поєднує функції зеленої зони, кафе та місця для зустрічей громади. Модульні трансформовані лави, висаджені в діжках дерева та багаторічні рослини створюють затишок. Проєкт акцентує увагу на переосмисленні історичного простору: колишній замкнений двір перетворено на живий міський майданчик, доступний для всіх.

У Відні (Австрія) група місцевих активістів на чолі з документалістами Елізабет Гугенбергер та Гельмутом Войтлем розпочала відновлення занедбаного житлового дворового простору в центральному районі Відня (Voitl et al., 1977).

У період 1974–1976 років було створено близько 30 годин телевізійного контенту, який документував процес трансформації дворових просторів у серії передач під назвою *Das Planquadrat*.

Проєкт «Planquadrat» охопив квартали історичної забудови XIX–XX ст. поблизу вулиць Gumpendorfer Straße, Schadekgasse, Corneliusgasse та Laudongasse. Основна ідея полягала у трансформації занедбаних дворових просторів у густозаселеному районі на функціональні житлові простори із зеленими зонами, дитячими майданчиками та відкритими просторами для мешканців. Даний проєкт підкреслив важливість участі громади в оновленні міського середовища та став прикладом успішної інтеграції соціальних ініціатив у міське планування.

Рис. 3. Проєкт «Planquadrat» у Відні (фото автора)

Набутий європейський досвід є важливим для розробки практик ревіталізації дворових просторів у інших містах, зокрема у Львові, де збереження архітектурної спадщини має поєднуватися з вимогами сучасного міського середовища. Ознайомлення з наведеними прикладами інтеграції при оновленні історичних просторів дає можливість виробити методику поєднання традицій та інновацій у житлових дворових просторах Львова. Такий практичний досвід рекомендується використовувати в проєктній частині подальших досліджень.

Сучасні європейські підходи до дизайну житлових дворових просторів вирізняються комплексністю та чутливістю до контексту. Вони прагнуть зберегти історичну спадщину, впроваджуючи інновації для сталого розвитку, забезпечити інклюзивність та multifunkціональність простору. Реалізовані проєкти у наведених прикладах демонструють, як дворові простори трансформуються відповідно до сучасних викликів міського життя: як вони реагують на зміни клімату, потреби соціальної згуртованості тощо, залишаючись при цьому затишними осередками для мешканців. Вивчення практик європейських міст, аналіз локальних прикладів, а також урахування наукових досліджень у сфері архітектурної спадщини й сталого дизайну засвідчують необхідність і можливість системного підходу до поєднання традицій та інновацій.

4. Інтеграція традиційних архітектурних елементів та інноваційних дизайнерських рішень у сучасному оформленні житлових дворових про-

сторів XIX–XX ст. Львова: на прикладі обраних локацій.

Наведені дослідження підтверджують, що житлові двори Львова XIX–XX ст. можна розглядати як окремий культурно-структурний феномен на тлі загальноєвропейської спадщини. Ці дворові простори є носіями не лише загальноєвропейських стилістичних рис (історизм, еклектика, сецесія, модерн), а й унікальних особливостей, що проявляються в урбаністичному, архітектурно-планувальному та соціально-культурному аспектах. Вони не тільки зберігають соціальну пам'ять, естетичну мову та архітектурну спадщину, але й відкриті до нових інтерпретацій і функціональних оновлень. Такий потенціал створює можливості для розробки методів інтеграції, які дозволяють працювати з історичними контекстами без втрати автентичності, застосовуючи новітні дизайнерські рішення. Формування цих методів здійснюється через детальний аналіз поточного стану обраних житлових дворових просторів, проведення опитування мешканців, вивчення історії забудови та стилістичних особливостей, а також розробку сучасних пропозицій щодо їх дизайнерського оновлення.

4.1. Житловий дворовий простір по вул. Ю. Романчука, 9 – Ю. Дороша, 6.

Дана локація є частиною житлового кварталу, обмеженого вулицями Зелена, Ю. Романчука, К. Левицького та Ю. Дороша, де всі двори об'єднані в спільний зелений простір. З 1960-х років цей дворовий простір було поділено сітками та різноманітними огорожами, що відокремлювали ділянки за окремими будинками. Квартальна забудова цієї території формувалася в кілька етапів між 1890 і 1900 роками та має характерні риси архітектурного еклектизму. На фасадах будинків використовувалися сандрики, архітектурні й орнаментальні деталі, а також окремі декоративні елементи, такі як маскарони. Обраний сегмент цієї квартальної забудови – дворовий простір між будинками на вул. Ю. Романчука, 9 і Ю. Дороша, 6 – є частиною згаданого спільного зеленого простору, в якому ростуть старі дерева: горіх, каштан, клен, граб. Ці зелені насадження й до сьогодні надають простору затишної атмосфери, адже навесні вони приваблюють птахів (шпаків, синиць). Наприкінці XX століття на цьому дворовому просторі з'явилися технічні приміщення, а також були зведені стихійні добудови.

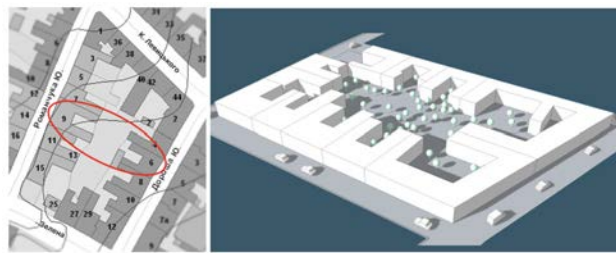

Рис. 4. Ситуаційна схема та 3Д модель житлового дворового простору по вул. Ю. Романчука, 9 – Ю. Дороша, 6 (фото автора)

Для цієї локації рекомендується застосувати метод «Функціональна адаптація», який передбачає надання простору чи елементу нової функції без зміни його архітектурної форми. Це метод, що дозволяє зберегти архітектурний вигляд і історичний контекст об'єкта при його адаптації до нових потреб. Використання такого методу дає можливість «оживити» існуючі структури, зберігаючи їх культурну та архітектурну цінність. Наприклад, старі господарські споруди, такі як сараї чи прибудови, можуть бути переобладнані у майстерні, студії чи галереї, зберігаючи загальну стилістичну єдність через використання спільних матеріалів і кольорів. Також пропонується оформити частину існуючих глухих торцевих стін за допомогою так званого «зеленого камуфляжу» та інтегрувати кліматичні стіни, як це було реалізовано у Копенгагені в проєкті «Двір майбутнього». Крім того, доцільно використати досвід Беатріс Галлілі, архітектурної кураторки, яка інтегрує в історичні простори цифрові дизайни, фільми та інсталяції (Gallili, 2021).

Рис. 5. Житловий дворовий простір по вул. Ю. Романчука, 9 – Ю. Дороша, 6 (фото автора)

Іншим методом інтеграції для цієї локації є «Матеріальна інтеграція», що передбачає використання матеріалів, які органічно поєднуються зі ста-

рими елементами або імітують їх (наприклад, натуральне дерево, клінкерна цегла, патинований метал). Такий підхід дозволяє гармонійно поєднувати традиційні форми з інноваційними рішеннями.

Ще одним доцільним методом інтеграції є «Контрастне поєднання», що передбачає свідоме підкреслення відмінностей між старим і новим у процесі архітектурної реконструкції. Цей підхід не прагне маскувати сучасні елементи під історичні, а навпаки – створює візуальний та концептуальний діалог між різними епохами, стилями, технологіями та матеріалами. Він особливо доречний для об'єктів, де автентичність історичного середовища має високу цінність, але водночас необхідно додати сучасні функції, комфорт або нову інтерпретацію простору. Як приклад, у згаданому познанському проєкті застосовано сучасні меблі, озеленення, світильники та інші елементи, а також відреставровано прилеглий флігель під громадський центр. Для дворового простору на вул. Ю. Романчука, 9 – Ю. Дороша, сучасне дизайнерське оновлення вже включає встановлення нових садових меблів, ліхтарів, пандусів, малих архітектурних форм і декоративних елементів.

Таким чином, для першої локації було розглянуто можливість використання трьох методів інтеграції, а саме: «Функціональна адаптація», «Матеріальна інтеграція» та «Контрастне поєднання».

4.2. Житловий дворовий простір по вул. Івана Рутковича, 6.

Житловий будинок за адресою вул. І. Рутковича, 6, був зведений близько 1910 року. На фасаді присутній щит з ініціалами «PS», що, ймовірно, належали власнику Пшемиславу Шульцу. Будівля виконана в стилі еклектичного історизму з елементами неоготики та сецесії та має статус пам'ятки архітектури місцевого значення. Вона вирізняється цікавими архітектурними рішеннями, серед яких – композиційна симетрія фасаду, виразний еркер, що створює вертикальну доміную, декоративний аттик з монограмою власника, а також витончені декоративні елементи: маскарони, готичні мотиви в ліпнині, ажурні балконні огорожі, своєрідний ритм розташування вікон. Вхідна брама є широкою і викладена якісною плиткою; на стінах збереглися рослинний декор і ліпнина. Ця кам'яниця є класичним прикладом монументального, але стримано оздобленого міського житла, призначеного для заможних мешканців.

Особливістю дворового простору цієї локації є його складна просторово-рельєфна організація, що включає дві частини: внутрішній дворовий колодязь та задній прямокутний двір із садом. Загалом двір має традиційну видовжену форму. Внутрішні елементи простору – невисокі госпо-

дарські споруди, сходові клітки, балкони – гармонійно поєднуються з основним об'ємом будівлі.

Рис. 6. Ситуаційна схема та вхідна брама житлового будинку по вул. І. Рутковича, 6 (фото автора)

Рис. 7. Внутрішній дворовий колодязь та задній прямокутний двір із садом (фото автора)

Зелені насадження, такі як старі каштани, липи, вишні, яблуні та горіхи, додають атмосферності, хоча дворик наразі перебуває в занедбаному стані. В останні роки один із мешканців вмуровував у цегляну стіну спортивний тренажер, а також зробив прибудову до вхідної частини своєї квартири, що порушило історичну цілісність частини будівлі.

Для майбутнього оновлення цього двору пропонується застосувати метод «Морфологічна інтеграція», який передбачає включення нових елементів у просторову структуру історичного середовища з урахуванням його форми, масштабів, пропорцій, симетрії, ритму та орієнтації існуючої забудови. Цей підхід вимагає, щоб елементи благоустрою – сходи, пандуси, малі архітектурні форми (гамаки, мангал, освітлення) – були узгоджені з пропорціями двору. Колір і матеріал нових елементів повинні відповідати оздобленню фасаду (наприклад, палітра охристо-бежевих тонів із використанням цегляних деталей). Розміщення нових елементів має повторювати геометрію двору (вдовж його осей симетрії) і не порушувати, а навпаки – інтерпретувати стилістику декоративних елементів.

Таким чином, застосування морфологічної інтеграції дозволить зберегти архітектурну виразність будівлі, впровадити сучасні елементи інфраструктури без втрати цілісності образу та уникнути псевдоісторичної стилізації, забезпечивши нову інтерпретацію, адекватну історичному контексту. У процесі розробки проєкту сучасного дизайнерського оформлення дворового простору на вул. І. Рутковича, 6, ми плануємо використати саме морфологічний метод інтеграції. Це дозволить зберегти цілісність середовища та уникнути домінування нових елементів над історичним ландшафтом.

Висновки. Дослідження інтеграції традицій та інновацій у сучасному дизайнерському оформленні житлових дворових просторів XIX–XX ст. Львова дозволило виявити важливі закономірності, принципи та підходи, що мають практичне значення для подальших наукових, проєктних і реставраційних робіт. Методика дослідження включала комплексний аналіз історико-архітектурного середовища, соціально-просторових характеристик об'єктів, європейського досвіду ревіталізації, а також детальне вивчення конкретних прикладів львівських дворів. Такий міждисциплінарний підхід дозволив сформулювати цілісне уявлення про процеси адаптації історичних просторів до умов сучасного міста.

Проведений аналіз підтвердив, що житлові дворові простори Львова є важливими не лише як функціональні елементи міської структури, а й як носії ідентичності, соціальної пам'яті та архітектурної виразності. Вони поєднують традиційні елементи – просторову замкненість, автентичне оздоблення та багатонаціональну культуру сусідства – з потенціалом для сучасних дизайнерських інтервенцій.

Визначені у дослідженні традиційні риси таких просторів, як організація простору, використані

матеріали, декор та озеленення, мають важливе значення для збереження цілісності історичного середовища. Водночас інноваційні дизайнерські підходи – зокрема зелена інфраструктура, енерго-ефективні рішення, інтерактивні об'єкти, заходи з водозбереження та пасивного освітлення – дозволяють адаптувати ці простори до сучасних викликів, таких як зміна клімату, інклюзивність, безпека та висока урбаністична щільність.

Методи інтеграції, зокрема функціональна адаптація, морфологічна інтеграція, матеріальна інтеграція та контрастне поєднання, продемонстрували свою ефективність у збереженні історичної автентичності при впровадженні інновацій. Це дозволяє досягти балансу між охороною спадщини і сучасною функціональністю простору, не порушуючи культурного контексту середовища.

Досвід європейських міст, таких як Копенгаген, Познань і Відень, підтвердив, що ревіталізація дворів шляхом поєднання традиційних та інноваційних рішень є реальною за умови врахування локального контексту, активної участі мешканців та глибокого вивчення історії простору. Впровадження таких практик у Львові не лише дає змогу естетично й функціонально оновити середовище, але й сприяє формуванню нових соціальних зв'язків, підвищенню екологічної свідомості громади та сталому розвитку міста.

Отримані результати можуть слугувати основою для розробки рекомендацій щодо ревіталізації історичних житлових дворів у інших містах України. Вони показують, що інтеграція традицій і інновацій є дієвим підходом до модернізації архітектурного середовища, який дозволяє зберегти його ідентичність та автентичність, одночасно вдихаючи нове життя в історичні простори на благо сучасного суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Posatskyi, B. *Townscape of Lviv – Phases of Development (13th–18th centuries)*. Architectural Studies. Lviv. 2015. Vol. 1(2). P. 71–80.
2. Kozubska, O. *Renaissance Architecture in Lviv: An Example of Mediterranean Cultural Import*. IJEMS. Piran. 2018. Vol. 1(2). P. 193–212.
3. Pekarchuk, O. *Spatial development of the courtyards inside the late 19th & early 20th century apartment blocks of Lviv*. Architecture and Urban Planning. Kyiv. 2013. Vol. 13. P. 193–200.
4. Лінда, С., Рибчинський А. *Внутрішні двори у структурі історичних міст: Розвиток та сучасні проблеми. Містобудування та територіальне планування*. Київ. 2013. Вип. 48. С. 267–272.
5. Бірюльов, Ю. *Єврейська архітектурна спадщина Львова*. Видавництво Старого Лева. Львів. 2024.
6. Vale, L. J. *Architecture, power, and national identity*. New Haven: Yale University Press. 2008.
7. Zhu, Y., Zhang, Y., & Biljecki, F. *Understanding the user perspective on urban public spaces: A systematic review and opportunities for machine learning*. 2024, Cities, Vol. 156.
8. Akshamiya, A. *Innovations in Architecture: Linking Research with Design*. Thames & Hudson. London. 2020.
9. Firouzi, A., Oyedjobi, D., & Firouzi, A. *Approaches to innovation in urban design: Perspectives on sustainable development in modern construction*. Urban Design Journal. 2021. Vol. 29 (3). P. 145–158.
10. Rahim, A. *Innovation in Architecture: A Sustainable Approach*. Le Moniteur. Paris. 2017.
11. Omole, F. O., Olajiga, A. K., & Olatunde, T. M. *Sustainable urban design: A review of eco-friendly building practices and community impact*. Engineering Science & Technology Journal. 2024. Vol. 5(3). P. 1020–1030.

12. ДБН А.2.2-6-2008. Склад, зміст, порядок розроблення, погодження і затвердження науково-проектної документації для реставрації об'єктів нерухомої культурної спадщини. Київ: Мінірегіонбуд України. 2008.
13. ДБН В.1.2-14:2018. Загальні принципи забезпечення надійності та конструктивної безпеки будівель і споруд. Київ: Мінірегіон України. 2018.
14. ДБН В.2.2-40:2018. Забезпечення доступності будівель і споруд для осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення. Київ: Мінірегіон України. 2018.
15. Berta, M., Bottero, M., & Ferretti, V. A mixed methods approach for the integration of urban design and economic evaluation: Industrial heritage and urban regeneration in China. *Environment and Planning B: Planning and Design*. 2016. Vol. 43(6). P. 1070–1090.
16. Ревіталізація міст: досвід Європейського Союзу для України: навчальний посібник / за заг. ред. І. С. Сторожа. Львів: ЛНУ ім. І. Франка. Львів. 2023. С. 134–139.
17. Jørgensen, G., Fryd, O., Lund, A. A., Andersen, P. S., & Herslund, L. Nature-based climate adaptation projects, their governance and transitional potential – cases from Copenhagen. *Frontiers in Sustainable Cities*. Copenhagen. 2022. Vol. 4.
18. Atelier Starzak Strebicki. Courtyard City Hall. *HomeWorldDesign*. Refurbishment of a historical building and city hall courtyard in Poznan. Poznan. 2022
19. Voithl, H., Hugenberger, E., & Pirker, P. *Planquadrat: Ruhe, Grün und Sicherheit, Wohnen in der Stadt*. Wien: Verlag für Gesellschaftskritik. Wien. 1977.
20. Gallili, B. *Radical Architecture of the Future: Integrating Film, Installations, and Digital Designs into Historic Contexts*. Phaidon Press. New York. 2021.

REFERENCES

1. Posatskyi, B. (2015) Townscape of Lviv – Phases of Development (13th–18th centuries). *Architectural Studies*, 1(2). Lviv, 71–80.
2. Kozubska, O. (2018) Renaissance Architecture in Lviv: An Example of Mediterranean Cultural Import. *IJEMS*, 1(2). Piran, 193–212.
3. Pekarchuk, O. (2013) Spatial development of the courtyards inside the late 19th & early 20th century apartment blocks of Lviv. *Architecture and Urban Planning*, 13. Kyiv, 193–200.
4. Linda, S., Rybchynskyi, A. (2013) Vnutrishni dvory u strukturi istorychnykh mist: Rozvytok ta suchasni problemy [Inner courtyards in the structure of historic cities: Development and modern issues]. *Mistobuduvannya ta terytorialne planuvannya*, 48. Kyiv, 267–272. [in Ukrainian].
5. Biruliov, Y. (2024) Yevreiska arkhitekturna spadshchyna L'vova [Jewish architectural heritage of Lviv]. *Vydavnytstvo Staroho Leva. L'viv*. [in Ukrainian].
6. Vale, L. J. (2008) *Architecture, power, and national identity*. Yale University Press. New Haven.
7. Zhu, Y., Zhang, Y., & Biljecki, F. (2024) Understanding the user perspective on urban public spaces: A systematic review and opportunities for machine learning. *Cities*, 156.
8. Akshamiya, A. (2020) *Innovations in Architecture: Linking Research with Design*. Thames & Hudson. London.
9. Firouzi, A., Oyedjobi, D., & Firouzi, A. (2021) Approaches to innovation in urban design: Perspectives on sustainable development in modern construction. *Urban Design Journal*, 29(3). 145–158.
10. Rahim, A. (2017) *Innovation in Architecture: A Sustainable Approach*. Le Moniteur. Paris.
11. Omole, F. O., Olajiga, A. K., & Olatunde, T. M. (2024) Sustainable urban design: A review of eco-friendly building practices and community impact. *Engineering Science & Technology Journal*, 5(3). 1020–1030.
12. ДБН А.2.2-6-2008. (2008) Sklad, zmist, poryadok rozroblenia, pohodzhennia i zatverdzhennia naukovoproiektnoi dokumentatsii dlia restavratsii ob'iektiv nerukhomoi kul'turnoi spadshchyny [Composition, content, procedure for the development, approval, and approval of scientific and project documentation for the restoration of immovable cultural heritage objects]. Kyiv: Minrehiobud Ukrainy. [in Ukrainian].
13. ДБН В.1.2-14:2018. (2018) Zahal'ni pryntsypy zabezpechennia nadiinosti ta konstruktyvnoi bezpeky budivel i sporud [General principles of ensuring the reliability and structural safety of buildings and structures]. Kyiv: Minrehiobud Ukrainy. [in Ukrainian].
14. ДБН В.2.2-40:2018. (2018) Zabezpechennia dostupnosti budivel i sporud dlia osib z invalidnistiu ta inykh malomobil'nykh hrup naselennia [Ensuring accessibility of buildings and structures for people with disabilities and other groups with limited mobility]. Kyiv: Minrehiobud Ukrainy. [in Ukrainian].
15. Berta, M., Bottero, M., & Ferretti, V. (2016) A mixed methods approach for the integration of urban design and economic evaluation: Industrial heritage and urban regeneration in China. *Environment and Planning B: Planning and Design*, 43(6). 1070–1090.
16. Revitalizatsiia mist: dosvid Yevropeiskogo Soiuzu dlia Ukrainy: navchal'nyi posibnyk / za zah. red. I. S. Storozhuka. (2023) [Revitalization of cities: The European Union experience for Ukraine: A textbook]. L'viv: LNU im. I. Franka. [in Ukrainian].
17. Jørgensen, G., Fryd, O., Lund, A. A., Andersen, P. S., & Herslund, L. (2022) Nature-based climate adaptation projects, their governance and transitional potential – cases from Copenhagen. *Frontiers in Sustainable Cities*, 4. Copenhagen.
18. Atelier Starzak Strebicki. (2022) Courtyard City Hall. *HomeWorldDesign*. Refurbishment of a historical building and city hall courtyard in Poznan. Poznan.
19. Voithl, H., Hugenberger, E., & Pirker, P. (1977) *Planquadrat: Ruhe, Grün und Sicherheit, Wohnen in der Stadt* [Planquadrant: Peace, Greenery and Safety, Living in the City]. Verlag für Gesellschaftskritik. Wien. [in German].
20. Gallili, B. (2021) *Radical Architecture of the Future: Integrating Film, Installations, and Digital Designs into Historic Contexts*. Phaidon Press. New York.